

A temu nasprot so se hudovati jeli pravoslavni popi ter neznansko grajati i Vuka i Kopitarja, kateri je sproti vse Vukove knjige hvalno presojal in živo priporočal. Sicer je Kopitarja serbska stvar jako bila pri sercu. Bil je znan z mnogimi pravoslavnimi knjižniki, in nekterim cerkvenim predstojnikom celo prijatelj, in je njihove zasluge vseskozi čislal; drugi so ga zopet hudo čertili; na pr. Steph. Stratimirović (r. 1757, u. 1836), metropolita Carlovicensis (somnia . . natum . . auctumque etiam insanabili Metropolitae in ecclesiam occidentalem odio; quo eo devenerat amentiae, ut plane negaret unquam fuisse SS. Cyrillum et Methodium, quippe qui ferrentur Papae antiquae Romae paruisse! Pari in Romanos odio laborant et protestantes passim, minus tamen ridicule, utpote graecis facile doctiores: Schaffarik e. g. et Palackus i. t. d. Hesych. pg. 69); Lucian. Mušicki (r. 1777, u. 1837), Archimandrita monasterii Šišatovac, ktereга že l. 1822 v „Dobr. Instit. str. 706“ preslavlja, češ, Serborum Horatius, et cultioris Europae literarum aequae ac suae gentis utriusque linguae scientissimus; Gerasim. Zelić (r. 1752, u. 1827), Archimandrita Krupensis in Dalmatia, čegar žitije, njim samim na svet izdano, opisuje l. 1824 v „Jahrb. österr. Liter.“ — Vže spiski, kar jih je v I. delu „Kop. Klein. Schrift. 1857“ o serbščini, o Serbii, zedinjenih in nezedinjenih, v Avstriji in zunaj našega cesarstva, kažejo dovolj, kolikanj se je zanimal Kopitar zanje in za njihovo napredovanje. Znano je, koliko je občeval z Vukom Stefanovičem, za čegar slovnstvo si je zdaj tudi njegov naslednik dr. Fr. Miklošič pridobil neprecenljive zasluge. Ravno omenjena zveza pa mu je naklonila grajanja brez mere pri pravoslavcih (cf. Ost u. West. 1864), in morebiti nikjer nista tako zlobovito opsovana Kopitar in Vuk, kot v knjigi, natisnjeni v Parizu l. 1858: „Les Slaves Occidentaux“. Vuk je v njej opisan največje budalo, katero ni znalo prevedeti černih namer Kopitarjevih. Le-tá — v službi katoliške Avstrije — namami Vuka, da serbsko abecedo prevredni nekako po latinski ter se loči tudi v besedi od dotlej navadnega načina staroslovenskega in ruskega, in vse to na ljubav sovražnim katolikom, za ktere se je v slovanskih rečeh poganjal Kopitar — „également célèbre par son érudition et par l' influence pernicieuse qu' il a exercée“ (cf. Književnik I., 4.)! —

Slovnica v „Začetnici“ in „Drugem berilu“.

(Dalje.)

V drugem berilu je pridjana druga slovenska slovnica, katere je po vsebini in razdelitvi tvarine soditi, z ozirom na prejšnjo obravnavo v „Začetnici“, namenjena za tretje in četrto šolsko leto; ta začenja z

„glasjem“: priučuje se spoznavanje samoglasnikov po izgovoru (kratki, dolgi) in glasu (široki, ozki).

V tem prvem paragrafu je ostalo pravilo golo, samo zàse, brez uvoda ali kakih pojasnjevalnih zglédov. Zato so pa v §. 2. navedene posamezne besede, na katerih se priučeva naglas ali povdarek in znamenja za posamezne kakovosti naglasa: ostrivec, krativec in strešica. Tudi za potrebne vaje se je skerbelo.

Če bi žc te obravnave same na sebi tudi kaj omenjal, dostavil bi le-to, da bi zglédom v priučevanju naglasa morda bolje služile besede (naglašene) v polnih stavkih, kakor one posamezno stoječe, ker se v prvem slučaju že iz sestave more spoznati potreba kakovosti naglasa (v raznih sklonih, oblikah, kakor tudi pomen besede i. t. d.), kar je pa v besedah posamezno stoječih težje zadeti. N. pr. tù so navedene besede: Pást, péta, brítva, pót (znoj) i. dr. Te besede bi utegnile otroke motiti, tako, da jih jemljó v drugem pomenu n. pr. pást (namenilnik od pasti — pasem ali pasti — padem); péta — bi se lahko zamenjalo s „peta“ (die fünfte) i. t. d.

Zdi se mi, da je naglas v posameznih besedah, če so te v celotnih stavkih veliko krepkeji in odločnejši — za zgléde primernejše.

Sploh pa se mi zdi temeljito priučenje naglasa v vseh slučajih, posebno, kar se tiče krativca in strešice, jako težavno za to stopnjo, i to tem težje, ker se v slovenščini vsako naglašanje dejansko ne zaznamuje, razven tega, da se v raznih krajih nekatere besede razno naglašajo, kar še temeljitost priučjenja posebno ovira. — Pa tudi marsikateri učitelj bi imel tù priliko reči: Na to različnost naglaševanja v slovenščini se moja ušesa v pripravnici niso dosta privadila — morda prej v kakem zavodu — a gotovo nij, posebno ako se gojenci učé materinega jezika po tuje — jezičnih slovnica, kakor smo se ob svojem času slovenščine učili po nemških slovnica, v pripravnici in deloma tudi pred v gimnaziji. Omenim pa naj tù še to-le, da ona „Dehnung und Schärfung“, katero nam naši „Lehrplani“ za to stopnjo predpisujejo, ki imajo pa le nemški jezik pred očmi, v slovenščini nima takšnega pomena — vsaj za pravopisje ne, kakor ga ima za nemški jezik. V slovenščini, kakor že omenjeno, se zatege in predtege, kratkost in dolgost djansko ne zaznamuje vselej, ampak le v posameznih slučajih, i to posebno ondi, kjer bi vsled opuščanja utegnila kaka dvomljivost z ozirom na izgovarjanje nastati.

S tem pa nikakor nečem terditi, da bi bilo priučenje naglaševanja na tej stopnji — Bog vedi, kolik „prezgodaj“ vendar pa si ne upam ugodnega uspeha pričakovati iz raznih usrokov, kojih sem nekaj že omenil. To neugodno stališče pa še nekatere razmere na naših ljudskih šolah močno zvišujejo. Razven tega, da je ljudska šola po sedanjih

zahtevah težko obložena s predmeti, da na glavni steber — na jezikov nauk malo ur pride, je treba še od teh, materinemu jeziku — kot učnemu jeziku odločenih ur — na tihoma proč jemati za nemško čitanje, nemško pisanje, nemško slovnico, nemški pravopis in nemško spisje toliko, da se doseže v drugem deželnem jeziku vsaj nekoliko uspeha. Za drugi deželni jezik učni čerteži (za Štajersko) nemajo nobenih ur odločenih, pa tudi ničesa ne določujejo, od kod je za podučevanje drugega deželnega jezika primeren čas dobiti — a tirja se vendar.

Dasi to, ravnokar omenjeno, strogo ne pripada na ta prostor, vendar se mi je to v utemeljenje svojih pomiselnosti glede „ugodnih uspehov“ pri poučevanju naglaševanja, omeniti potrebno zdelo.

V §. 3. se zopet privaja izpuščanje poluglasnega *e* pred *rom*. Vaje in naloge primerno pojasnjujejo in uterjujejo pravilo.

V naslednjih paragrafih 4 — 8 je spored tvarine svojemu namenu prav primerno odbran: Soglasniki se delé v ozke in široke, v mehke in terde; navaja se uporaba *l* v pisavi in izgovarjanji; da se dva samoglasnika v enem zlogu ne pišeta; pisava *lj* in *nj*. Za pojasnjevanje in uterjevanje pravil se je skerbalo s primernimi vajami in nalogami.

Gledé poslednjih bi se dalo morda le še dostaviti, da nekateri zgledi v vajah „ali nalogah sami za se niso dosti“ popolni, ali zbog svoje oblike otrokom na tej stopnji precej težko umljivi. N. pr. „Sprednji, srednji, zadnji mož“. Zdi se mi, da bi ta zgled veliko krepkeje zastopal svoje pravilo, ako bi bile njegove besede v celotnem stavku sestavljene.

Ali pa: „Koristna ognja je oblast“. — Da si je ta pesnikova stavka lepa, je otrokom na tej stopnji vendar premalo domača, težko jim je pravi pomen hitro uspoznati. — Takšnega mnenja sem tudi gledé onega stavka: „Življenja največe veselje je ljubezen, najboljši zaklad zadovoljnost, najslajše blago ljubo zdravje, najboljše zdravilo zvest prijatelj“. — Res je, stavek obseza lepo misel, nauk skušenih mož; a zapopadek tega stavka otrokom na tej stopnji ne bo dosti jasen in določen na prvi mahljaj. Trebalo bi toraj najprej zaumen stavka razlagati, a potem še le preiti na pravopis, na pisavo *lj* (*nj*), kar je pa tukaj prvi in glavni namen.

(Dalje prih.)

Dopisi in novice.

Z Dunaja, 17. febr. (Izv. dop. »Slov. Nar.«) V budgetnem odseku je pri debati o učiteljskih dr. Vošnjak stavil resolucijo, da se naj vlada pozivlje na učiteljskih v Mariboru in Ljubljani slovenski jezik kot učni uvesti, v Celovci pa za slovenske preparande posebne paralele napraviti. Proti je govoril Stremayr, svetovalec Herman, Herbst zlasti zarad Celovca, »ki je z okolico ves nemški«, Süß, Neuwirt, Heilsberg i. t. d. Dr. Vošnjak je večkrat besedo poprijel, da je branil svojo resolucijo in odvrnil